

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/39/2003

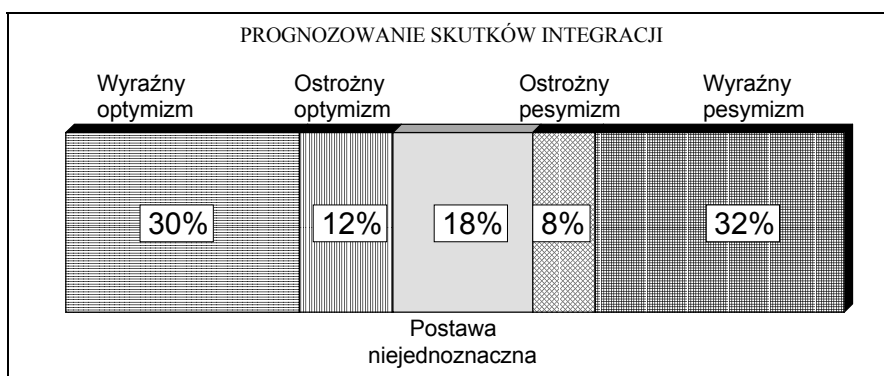
OPTYMIZM I PESYMIZM W MYŚLENIU O EFEKTACH INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- W ostatnim roku nieco umocniło się przekonanie, że integracja z Unią Europejską przyniesie Polsce więcej korzyści niż strat (wzrost wskazań z 40% do 42%). Większą niepewność respondentów budzi wpływ akcesji na ich życie osobiste, obawy z nią związane (wyraża je 28%) są niemal tak samo silne jak nadzieje (32%). Mimo iż, w opinii społecznej, członkostwo Polski w Unii przyniesie naszemu krajowi więcej korzyści niż strat, jednak beneficjentem zjednoczenia będą - zdaniem 44% badanych - przede wszystkim państwa Piętnastki
- optymizm w przewidywaniu skutków integracji wiąże się w głównej mierze z nadzieją na poprawę funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego i politycznego. Połowa Polaków uważa, że integracja przyczyni się do polepszenia stanu polskiej gospodarki. Nadzieje te dotyczą przede wszystkim funkcjonowania sektora prywatnego. Pomimo dość wyraźnej w ostatnich latach poprawy przewidywań dotyczących przyszłości gospodarstw rolnych, nadal najliczniejsi są wyraziciele poglądu (42%), że rolnicy stracą na integracji.
- Mimo iż Polacy częściej spodziewają się poprawy (38%) niż pogorszenia (26%) materialnych warunków życia ludzi po wejściu do Unii Europejskiej, jednocześnie przewidują, że efektem integracji będzie wzrost cen towarów i usług, przede wszystkim cen gruntów (74%), żywności (73%) i energii (69%). Prognozy wzrostu cen są obecnie zdecydowanie częstsze niż półtora roku temu, w październiku 2001 roku.

Stosunek do członkostwa Polski w Unii Europejskiej kształtuje się w ogromnej mierze pod wpływem oczekiwań dotyczących jego konsekwencji. Społeczne opinie o skutkach integracji badamy już od lat. Tym razem analiza obaw i nadziei jej towarzyszących jest szczególnie ważna - pozytywne bądź negatywne przewidywania związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej przesądzą zapewne o wyniku referendum w tej sprawie.

OCENA DOTYCHCZASOWYCH STOSUNKÓW MIĘDZY POLSKĄ A UE

Wyniki lutowego sondażu¹ wskazują, że w ciągu ostatniego roku poprawiło się postrzeganie dotychczasowych stosunków Polski z Unią Europejską. Zmniejszyło się poczucie, że korzystają z nich przede wszystkim państwa Piętnastki. Nadal jednak blisko połowa Polaków (47%) sądzi, że zyski z wzajemnych kontaktów czerpią głównie kraje unijne. Prawie o połowę mniej osób (26%) uważa, że relacje te są symetryczne - przynoszą jednakowe korzyści Polsce i Unii. Tylko niespełna co dziesiąta osoba (9%) jest zdania, że beneficjentem dotychczasowych stosunków jest przede wszystkim nasz kraj.

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe stosunki między Polską a Unią Europejską? Komu przynoszą one więcej korzyści?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	VII '93	III '94	V '95	V '96	VIII '97	VIII '98	V '99	XI '99	V '00	IX '00	III '01	II '02	II '03
	w procentach												
Państwom UE	41	38	31	19	28	39	39	47	44	50	54	59	47
Polsce	5	8	11	11	11	7	8	8	8	6	6	5	9
Jednakowo - Polsce i UE	27	26	33	46	35	30	30	27	29	26	25	19	26
Trudno powiedzieć	27	27	26	24	27	24	23	17	19	18	15	17	18

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (153) przeprowadzono w dniach 1 - 4 lutego 2003 roku na liczącej 1006 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Postrzeganie dotychczasowych relacji Polski z Unią Europejską silnie wiąże się ze stosunkiem do integracji. Krytycznie - jako korzystne przede wszystkim dla państw Piętnastki - ocenia je zdecydowana większość przeciwników akcesji. Zwolennicy integracji są bardziej zadowoleni z kontaktów między Polską i UE, choć także wśród nich dość częste jest przekonanie, że więcej zyskuje na nich strona unijna.

Tabela 2

Stosunek do integracji	Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe stosunki między Polską a Unią Europejską? Komu przynoszą one więcej korzyści?			
	Państwom UE	Polsce	Jednakowo - Polsce i UE	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	36	15	35	15
Przeciwnicy	77	2	8	12
Niezdecydowani	43	1	18	38

INTEGRACJA A MODERNIZACJA GOSPODARCZA

Jedna z głównych obaw związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej dotyczy tego, czy polska gospodarka nie jest jeszcze zbyt słaba, aby funkcjonować w warunkach zintegrowanego rynku. Pesymiści twierdzą, że integracja, choć w przyszłości zasadna, w tej chwili jest jeszcze przedwczesna. Nadal prawie połowa badanych (47%) jest zdania, że ze względu na stan gospodarki Polska nie jest jeszcze przygotowana do zjednoczenia z Unią Europejską, choć tego rodzaju argumentację podziela obecnie mniej osób niż przed rokiem.

Od ostatniego sondażu wzrosło poparcie dla niezwłocznej integracji Polski z Unią Europejską. Obecnie blisko dwie piąte ankietowanych (38%) uważa, że Polska powinna jak najszybciej wejść do Unii, ponieważ członkostwo w tej organizacji uzdrowi naszą gospodarkę. Liczba zwolenników szybkiej integracji, rozumianej jako warunek modernizacji gospodarki, jest największa od sierpnia 1997 roku.

Tabela 3

Czy Pana(i) zdaniem:	Wskazania respondentów według terminów badań										
	IV '97	VIII '97	XII '98	V '99	XI '99	V '00	IX '00	III '01	VI '01	II '02	II '03
	w procentach										
- Polska powinna najpierw naprawić, zmodernizować gospodarkę, a dopiero potem starać się o przyjęcie do UE	48	43	50	58	62	58	58	62	57	52	47
- Polska powinna starać się jak najszybciej wejść do UE, ponieważ członkostwo w Unii przyspieszy naprawę, modernizację gospodarki Polski	40	39	34	26	27	29	27	27	26	32	38
Trudno powiedzieć	12	19	16	16	11	13	15	10	17	17	15

Opinie w tej kwestii różnicuje przede wszystkim status społeczno-ekonomiczny badanych. Pogląd, że polska gospodarka wymaga modernizacji przed wejściem naszego kraju do Unii Europejskiej, najczęściej wyrażają osoby o bardzo niskich dochodach - nieprzekraczających 300 zł miesięcznie *per capita* (63%), badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (58%), mieszkańcy wsi (54%), a w grupach społeczno-zawodowych - robotnicy wykwalifikowani (56%) i niewykwalifikowani (55%), rolnicy (54%), a także bezrobotni (57%). Przekonanie, że szybka integracja jest potrzebna, ponieważ przyspieszy naprawę polskiej gospodarki, jest najczęstsze wśród osób z wykształceniem wyższym (56%), o wysokich dochodach - ponad 800 zł miesięcznie *per capita* w rodzinie (54%), mieszkańców miast największych (55%) i najmniejszych (51%), a w grupach zawodowych - wśród kadry kierowniczej i inteligencji (55%) oraz osób pracujących na własny rachunek (54%).

Pomimo często występującego przekonania, że integracja jest jeszcze - biorąc pod uwagę słabość polskiej gospodarki - przedwczesna, ponad połowa badanych sądzi, że członkostwo w Unii Europejskiej ułatwi zmniejszenie dystansu ekonomicznego, jaki dzieli Polskę od krajów unijnych.

Tabela 4

Czy uważa Pan(i), że Polsce łatwiej będzie zmniejszyć dystans w rozwoju gospodarczym, dzielący ją od krajów UE, pozostając poza Unią czy też będąc członkiem Unii Europejskiej? Czy, Pana(i) zdaniem:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	V 2000	V 2001	II 2003
	w procentach		
- wstąpienie Polski do Unii Europejskiej ułatwi zmniejszenie tego dystansu	48	49	53
- wstąpienie do Unii Europejskiej nie będzie miało na to wpływu	19	19	13
- wstąpienie Polski do Unii Europejskiej utrudni zmniejszenie tego dystansu	10	12	11
Trudno powiedzieć	23	20	23

Pozorna sprzeczność odpowiedzi na oba pytania może wynikać z kilku przyczyn. Jedną z nich jest odmienna - w pierwszym przypadku krótsza, w drugim dłuższa - perspektywa czasowa przewidywań dotyczących wpływu integracji na polską gospodarkę. Polacy obawiają się niekorzystnych skutków ekonomicznych integracji tuż po przystąpieniu do Unii Europejskiej, natomiast oczekują jej pozytywnych rezultatów w dłuższym czasie. Inne możliwe wytłumaczenie tej sprzeczności to przekonanie, że integracja przyczyni się wprawdzie do rozwoju gospodarki, jednak, co budzi obawy, polski kapitał będzie zastąpiony kapitałem zachodnim. Innymi słowy, opinia publiczna widzi pozytywny wpływ wstąpienia do Unii na zniwelowanie różnic gospodarczych między Polską a obecnymi członkami UE. Im lepiej jednak polska gospodarka będzie przygotowana do integracji, tym łatwiej osiągnie poziom europejski.

OPINIE O SKUTKACH INTEGRACJI

Podobnie jak w latach ubiegłych szczegółowa ocena skutków przystąpienia Polski do Unii Europejskiej poprzedzona była ogólnymi przewidywaniami respondentów dotyczącymi następstw integracji dla Polski i dla nich osobiście, wyrażającymi ich generalne nastawienie do tego procesu. Ogólne opinie o skutkach integracji respondenci wyrażali, zaznaczając swoje poglądy na 7-stopniowych skalach. Ich krańce można opisać jako optymizm i pesymizm w myśleniu o efektach integracji.

Tabela 5

PUNKTY NA SKALI															Trudno powiedzieć					Średnia				
1 - 3					4					5 - 7														
IV '98	V '99	V '00	XII '01	II '03	IV '98	V '99	V '00	XII '01	II '03	IV '98	V '99	V '00	XII '01	II '03	IV 98	V '99	V '00	XII '01	II '03	IV '98	V '99	V '00	XII '01	II '03
w procentach																								
Integracja Polski z Unią Europejską przyniesie Polsce więcej korzyści niż strat					Opinie „średkowe”					Integracja Polski z Unią Europejską przyniesie Polsce więcej strat niż korzyści														
46	35	39	40	42	16	19	17	19	15	22	32	30	30	31	17	14	14	11	12	3,32	3,95	3,88	3,80	3,69
Integracja Polski z Unią Europejską przyniesie mnie osobiście więcej korzyści niż strat					Opinie „średkowe”					Integracja Polski z Unią Europejską przyniesie mnie osobiście więcej strat niż korzyści														
33	25	25	34	32	20	21	26	21	20	17	25	21	23	28	30	29	28	22	20	3,49	4,12	4,01	3,82	3,93
Na przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej więcej zyska Polska niż państwa Unii Europejskiej					Opinie „średkowe”					Na przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej więcej zyskają państwa Unii Europejskiej niż Polska														
31	22	25	-	24	17	19	19	-	17	32	41	40	-	44	21	18	16	-	15	4,06	4,60	4,42	-	4,40

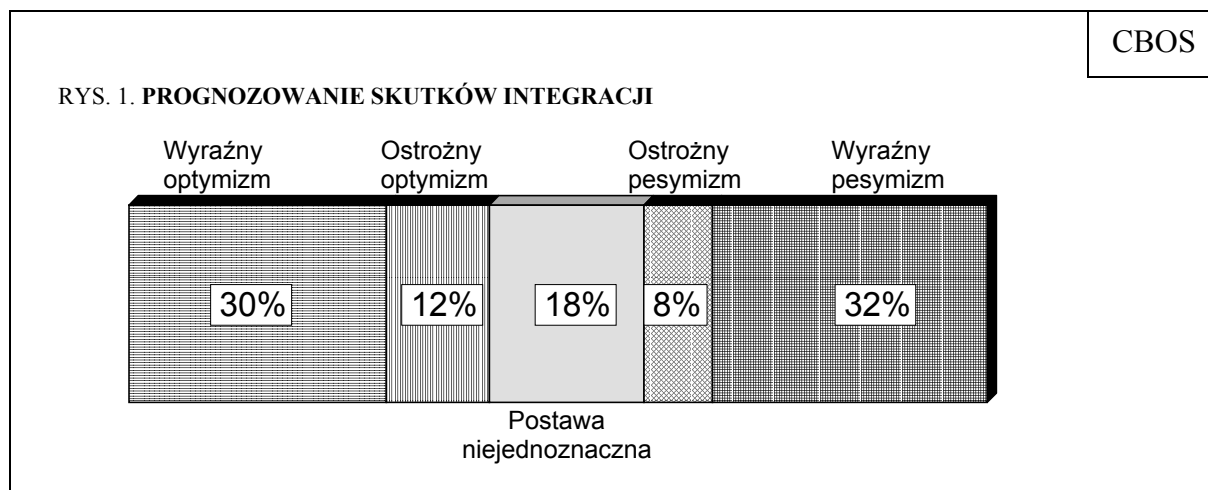
Od grudnia 2001 roku przewidywania dotyczące skutków przystąpienia Polski do UE zmieniły się w niewielkim stopniu. Nieco umocniło się przekonanie, że integracja będzie korzystna dla Polski, osłabły natomiast nadzieje na osobiste doświadczenie jej pozytywnych skutków.

Przewidywania skutków akcesji nie są jednoznaczne, znamionują dużą niepewność w myśleniu na ten temat. Przeważają opinie, że przystąpienie do Unii Europejskiej będzie korzystne dla Polski. Większą niepewność respondentów budzi wpływ integracji na ich życie - obawy z nią związane są niemal tak samo silne jak nadzieje. Choć - w opinii społecznej - członkostwo Polski w Unii przyniesie naszemu krajowi więcej korzyści niż strat, beneficjentem zjednoczenia będą przede wszystkim państwa Piętnastki.

Opinie respondentów wyrażane na skalach posłużyły nam do skonstruowania syntetycznej skali postaw wobec integracji, przyjmującej wartości od 1 do 7, gdzie 1 oznacza, iż respondent na wszystkich skalach składowych wybrał punkt 1, a 7 - że w każdym przypadku wskazał punkt 7. Zbudowana w ten sposób syntetyczna skala osiągnęła wysoką rzetelność statystyczną (Alfa Cronbacha = 0,78). Korzystając z niej podzieliliśmy badaną zbiorowość na następujące kategorie: wyraźnych optymistów w kwestii integracji (tych, którzy uzyskali na skali wartości od 1 do 3), ostrożnych optymistów (co odpowiada punktom na skali większym od 3, a mniejszym od 4), osoby o nastawieniu niejednoznacznym (ich poglądy sytuują się w środku skali), ostrożnych pesymistów (uzyskali na skali wartości większe niż 4, a mniejsze niż 5) oraz wyraźnych pesymistów (ich opinie sytuują się w zakresie od 5 do 7)².

Biorąc pod uwagę ogólne opinie respondentów o następstwach integracji równie często można ich zaliczyć do pesymistów (40%), co optymistów (42%). Dość liczną grupę (18%) stanowią osoby niejednoznacznie nastawione wobec integracji i jej skutków.

² Zob. tabele aneksowe.

Przewidywania dotyczące skutków integracji różnicuje miejsce zamieszkania (wielkość miejscowości), wiek oraz status społeczno-ekonomiczny badanych. Największe nadzieje wiążą z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej mieszkańcy miast dużych, ale także najmniejszych (liczących nie więcej niż 20 tys. ludności), ludzie młodzi (do 34 roku życia), szczególnie uczniowie i studenci, osoby z wykształceniem wyższym i średnim oraz badani o stosunkowo wysokich dochodach *per capita* w rodzinie (powyżej 800 zł) i określający swoją sytuację materialną jako dobrą. Obawy związane z akcesją najsilniej wyrażają mieszkańcy wsi, badani powyżej 45 roku życia, emeryci, renciści, bezrobotni, osoby o stosunkowo najniższych dochodach *per capita* w rodzinie (poniżej 300 zł miesięcznie) oraz ludzie niezadowoleni ze swojej sytuacji bytowej.

Ciekawe efekty daje analiza ocen skutków zjednoczenia z Unią wśród osób zaliczających się do zwolenników lub przeciwników integracji, a także wśród niezdecydowanych, jak głosować, i niezamierzających uczestniczyć w referendum. Okazuje się, że deklaracje przeciwników integracji są zdecydowanie bardziej spójne niż deklaracje jej zwolenników. Tylko dwie trzecie badanych zamierzających poprzeć w referendum przystąpienie Polski do Unii Europejskiej to optymiści w prognozowaniu skutków akcesji (w tym jedynie połowę z nich charakteryzuje wyraźny optymizm w tej sprawie). Co piąty zwolennik integracji (21%) myśli o jej skutkach raczej z niepokojem niż nadzieją.

Zdecydowana większość badanych deklarujących, że w referendum będą głosować przeciw akcesji, konsekwentnie wyraża obawy co do następstw integracji (86%). Optymiści stanowią jedynie 6% tej grupy.

Osoby, które nie wiedzą jeszcze, jak zagłosują w referendum, ale deklarują zamiar uczestniczenia w nim, z reguły nie mają także jednoznacznej opinii o skutkach integracji bądź, niemal równie często, wyrażają pesymizm w prognozowaniu jej konsekwencji.

Wśród badanych niezamierzających głosować przeważają obawy co do skutków przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Tabela 6

Stosunek do integracji	Prognozowanie skutków integracji				
	wyraźny optymizm	ostrożny optymizm	postawa niejednoznaczna	ostrożny pesymizm	wyraźny pesymizm
	w procentach				
Osoby zamierzające głosować za integracją	50	16	13	8	13
Osoby zamierzające głosować przeciw integracji	1	5	7	10	76
Osoby niezdecydowane, jak głosować	8	6	44	20	21
Osoby niezamierzające głosować	9	9	28	7	47

Biorąc pod uwagę, że przewidywania dotyczące skutków integracji są jedną z głównych przesłanek (choć nie jedyną)³ do głosowania za lub przeciw, można sądzić, że rzeczywiste poparcie dla zjednoczenia z Unią będzie niższe od deklarowanego. Zapewne część badanych (może nawet jedna trzecia) deklarujących się jako zwolennicy integracji w rzeczywistości nie pójdzie do urn lub, co jest mniej prawdopodobne, zmieni zdanie

³ Jak wynika z badań - zarówno ilościowych, jak i jakościowych - niemal równie ważnym motywem poparcia dla integracji jest przekonanie o braku alternatywy dla przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Por. np. komunikat CBOS „Motywy poparcia lub odrzucenia integracji”, styczeń 2003.

i zgłasza za jej odrzuceniem. Z drugiej strony bardzo ograniczone są możliwości pozyskania głosów przychylnych akcesji ze strony osób zaliczających się do jej przeciwników, niezdecydowanych, czy i jak głosować, bądź niezamierzających uczestniczyć w referendum. W świetle powyższych analiz trudno oczekiwać, aby przeciwnicy akcesji zachowali się inaczej, niż obecnie deklarują. Osoby zapowiadające, że nie wezmą udziału w głosowaniu, najprawdopodobniej rzeczywiście pozostaną w domach. Jeśli będą głosować, to raczej przeciw członkostwu Polski w Unii Europejskiej.

Scenariusz, że Polacy odrzucą integrację w głosowaniu, jest mało prawdopodobny, ale możliwy do wyobrażenia. Gdyby wszystkie osoby deklarujące dziś udział w głosowaniu (łącznie 77%) faktycznie poszły do urn (co jak dotąd jeszcze się w III RP nie zdarzyło) i gdyby za integracją opowiedziały się tylko te osoby, zaliczające się do zwolenników akcesji, które są przekonane o jej pozytywnych skutkach, to poparcie dla niej wyniosłoby około 46%. Natomiast gdyby głosować poszli badani deklarujący obecnie, że na pewno będą uczestniczyć w referendum (66% ogółu społeczeństwa), i - analogicznie - za integracją opowiedzieliby się tylko jej zwolennicy, którzy z optymizmem myślą o jej skutkach, to poparcie dla niej wyniosłoby około 48%. Należy jednak podkreślić, że takie scenariusze są mało prawdopodobne, gdyż - jak wskazują nasze wcześniejsze dane - znaczna część osób niedostrzegających w najbliższej przyszłości pozytywnych skutków integracji oczekuje ich dla następnych pokoleń lub nie widzi dla Polski innej, lepszej drogi rozwoju niż wstąpienie do Unii, nawet gdyby miało ono pewne skutki negatywne.

PRZEWIDYWANIA DOTYCZĄCE SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH SKUTKÓW INTEGRACJI

Po upływie roku po raz kolejny już zapytaliśmy respondentów o szczegółową ocenę skutków integracji - jej konsekwencji dla różnych sfer życia w Polsce. W większości przypadków opinie na ten temat zmieniły się w tym czasie jedynie w niewielkim stopniu, co dowodzi krystalizacji postaw społecznych w tej sprawie.

Czy, Pana(i) zdaniem, połączenie, integracja Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na:	Raczej korzystnie								Raczej niekorzystnie								Nie będzie miało wpływu							
	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03
	w procentach																							
- stan polskiej gospodarki	-	-	-	57	51	50	47	50	-	-	-	23	28	28	30	28	-	-	-	4	5	6	4	7
- funkcjonowanie przedsiębiorstw prywatnych*	67	67	51	56	48	49	42	47	6	7	15	16	21	21	29	22	9	11	8	7	7	8	6	7
- funkcjonowanie przedsiębiorstw państwowych*	32	34	35	38	30	27	33	34	37	37	29	37	42	43	35	34	10	11	7	5	5	8	7	9
- funkcjonowanie indywidualnych gospodarstw rolnych w Polsce*	40	37	29	26	17	19	26	33	24	32	37	54	61	60	53	42	13	11	7	4	5	4	4	4
- sytuację w Pana(i) zakładzie pracy lub gospodarstwie rolnym**	-	-	26	29	26	25	27	34	-	-	17	18	25	24	21	16	-	-	29	23	27	26	25	29

* W latach '94-'96 pytanie dotyczące tych sfer życia brzmiało: „Połączenie, integracja Polski z Unią Europejską może mieć wpływ na różne dziedziny życia w Polsce. Czy, Pana(i) zdaniem, przyczyni się ono raczej do rozwoju czy też raczej do upadku: państwowych przedsiębiorstw i zakładów, prywatnych przedsiębiorstw i zakładów, indywidualnych gospodarstw rolnych?”

** Dotyczy osób aktywnych zawodowo.

Pominięto „trudno powiedzieć”.

W ostatnim roku umocniło się przekonanie o pozytywnych społeczno-ekonomicznych skutkach integracji. Obecnie co drugi Polak sądzi, że będzie ona miała korzystny wpływ na stan polskiej gospodarki. Opinie takie są tym częstsze, im wyższy status społeczno-ekonomiczny badanych. Najwięcej optymistów w tej kwestii jest wśród osób z wyższym wykształceniem (67%), osiągających stosunkowo wysokie dochody - miesięcznie powyżej 800 zł *per capita* (65%), zadowolonych z własnej sytuacji materialnej (62%). Poprawy gospodarczej stosunkowo najczęściej oczekują także mieszkańcy miast: największych (62%) oraz najmniejszych (61%). Do grup najczęściej wyrażających nadzieje na pozytywne zmiany w gospodarce należą również uczniowie i studenci (62%).

Jedyną grupą, w której obawy o stan polskiej gospodarki po przystąpieniu do Unii Europejskiej przeważają nad nadziejami, są osoby najgorzej sytuowane, o miesięcznych dochodach na osobę nieprzekraczających 300 zł. Niekorzystne ekonomiczne skutki integracji przewiduje 44% z nich. Stosunkowo często niepokój w tej kwestii wyrażają ponadto mieszkańcy wsi (36%), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (37%), rolnicy (37%), robotnicy wykwalifikowani (34%), bezrobotni (35%).

Prognozy ekonomicznych skutków integracji są zróżnicowane w zależności od sektora gospodarki. W opinii społecznej, wejście Polski do Unii Europejskiej będzie korzystne przede wszystkim dla funkcjonowania przedsiębiorstw prywatnych (sądzi tak 47% ankietowanych). W ciągu ostatniego roku dość wyraźnie zwiększył się optymizm w tej kwestii.

Podobnie jak w roku ubiegłym respondenci mają podzielone zdania na temat skutków integracji dla przedsiębiorstw państwowych. Tyle samo osób spodziewa się, że będą one pozytywne, co negatywne (po 34%).

Tak jak w latach ubiegłych najczęściej obaw budzi przyszłość indywidualnych gospodarstw rolnych. Choć rozstrzygnięcie warunków integracji dla rolnictwa spowodowało dalszą, dość wyraźną poprawę prognoz dotyczących ich funkcjonowania, a optymistów w tej kwestii jest obecnie niemal dwukrotnie więcej niż przed czterema laty (33%), nadal przeważa przekonanie (42%), że rolnicy stracą na integracji. Pesymistyczne przewidywania dotyczące funkcjonowania gospodarstw rolnych po wejściu do Unii Europejskiej najczęściej formułują mieszkańcy wsi (53%), robotnicy niewykwalifikowani (53%), badani o miesięcznych

dochodach nieprzekraczających 400 zł na osobę w rodzinie (50%). Sami rolnicy, przed rokiem w zdecydowanej większości przedstawiający przyszłość polskiego rolnictwa w czarnych barwach, obecnie są bardziej powściągliwi w prognozach. W badanej przez nas grupie rolników 40% spodziewa się poprawy funkcjonowania gospodarstw rolnych, a 45% pogorszenia⁴.

Znacząco polepszyły się przewidywania osób aktywnych zawodowo dotyczące sytuacji w ich miejscu pracy po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Nadzieje na jej poprawę są obecnie największe z dotychczas notowanych. Korzystnego wpływu integracji na sytuację w miejscu pracy spodziewa się co trzeci zatrudniony (34%), a niekorzystnego - o połowę mniej (16%). Pozostałe osoby aktywne zawodowo nie przewidują zmian związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej lub nie potrafią określić ich kierunku.

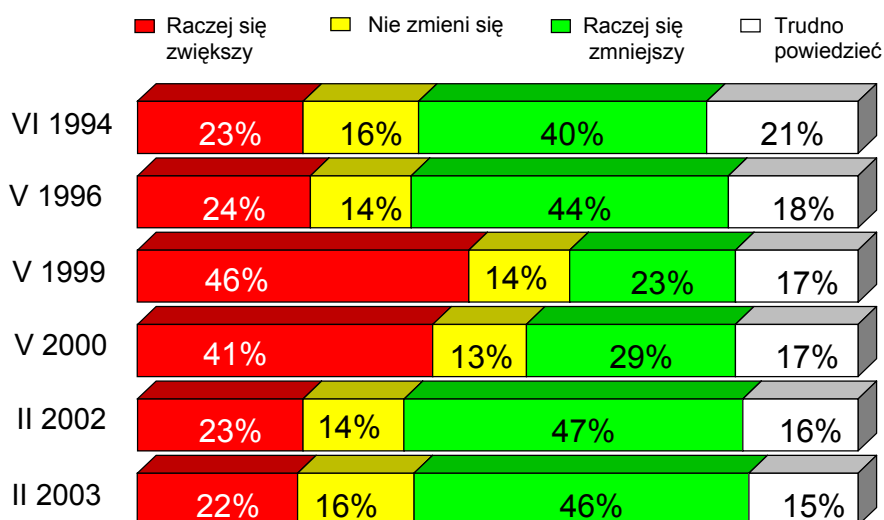
Oczekiwania korzyści z integracji dla zakładu pracy są tym częstsze, im badani są lepiej wykształceni. Jej pozytywnych skutków w miejscu pracy spodziewa się 38% respondentów z wykształceniem wyższym i tylko 25% z wykształceniem podstawowym. Obawy o przyszłość swoich miejsc pracy częściej niż inne grupy społeczne mają rolnicy. Prawie połowa z nich (47%) przewiduje, że wejście Polski do Unii Europejskiej wpłynie niekorzystnie na sytuację w ich gospodarstwie rolnym.

W ostatnim roku nie zmieniły się istotnie prognozy dotyczące poziomu bezrobocia po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Prawie połowa ankietowanych (46%) ma nadzieję, że skutkiem integracji będzie ograniczenie w naszym kraju liczby osób pozostających bez pracy. Jej wzrostu obawia się o połowę mniej badanych (22%).

⁴ Ze względu na niewielką liczebność rolników w próbie dane te mają jedynie charakter orientacyjny.

CBOS

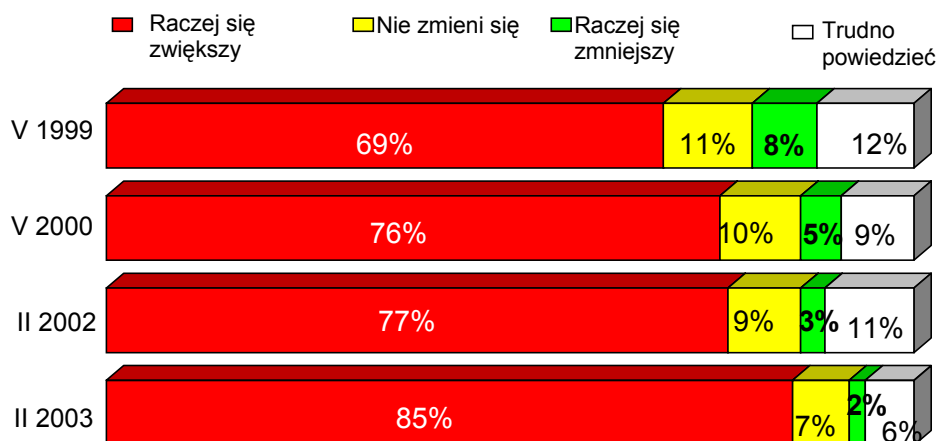
RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W WYNIKU POŁĄCZENIA, INTEGRACJI POLSKI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ BEZROBOCIE W POLSCE RACZEJ ZWIĘKSZY SIĘ CZY TEŻ RACZEJ SIĘ ZMNIEJSZY?

Nadzieje na zmniejszenie bezrobocia wynikają przede wszystkim z oczekiwania przyspieszenia rozwoju gospodarczego po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, ale po części wiążą się także z przewidywanym łatwiejszym dostępem do unijnego rynku pracy. Przekonanie, że po rozszerzeniu Unii Polacy będą częściej niż dotychczas podejmować pracę za granicą, jest częstsze niż przed rokiem i niemal powszechne.

CBOS

RYS. 3. CZY, PANA(I) ZDANIEM, W WYNIKU POŁĄCZENIA, INTEGRACJI POLSKI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ PODEJMOWANIE PRZEZ POLAKÓW PRACY ZA GRANICĄ RACZEJ ZWIĘKSZY SIĘ CZY TEŻ RACZEJ SIĘ ZMNIEJSZY?

Wprawdzie ankietowani przewidują zwiększenie zatrudnienia Polaków za granicą, jednak sami są umiarkowanie zainteresowani możliwością podjęcia pracy w krajach Unii Europejskiej. Deklaracje w tej sprawie nie zmieniły się w sposób istotny w ciągu ostatniego półtora roku.

Spośród ogółu badanych co piąty zamierza aktywnie poszukiwać pracy w którymś z państw unijnych, przy czym tylko co dziewiąty deklaruje to w sposób zdecydowany. Co siódmy respondent (14%) bierze pod uwagę tę ewentualność, jeśli dostałby propozycję pracy w Unii Europejskiej. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi natomiast, że nie jest tym zainteresowana.

Tabela 8

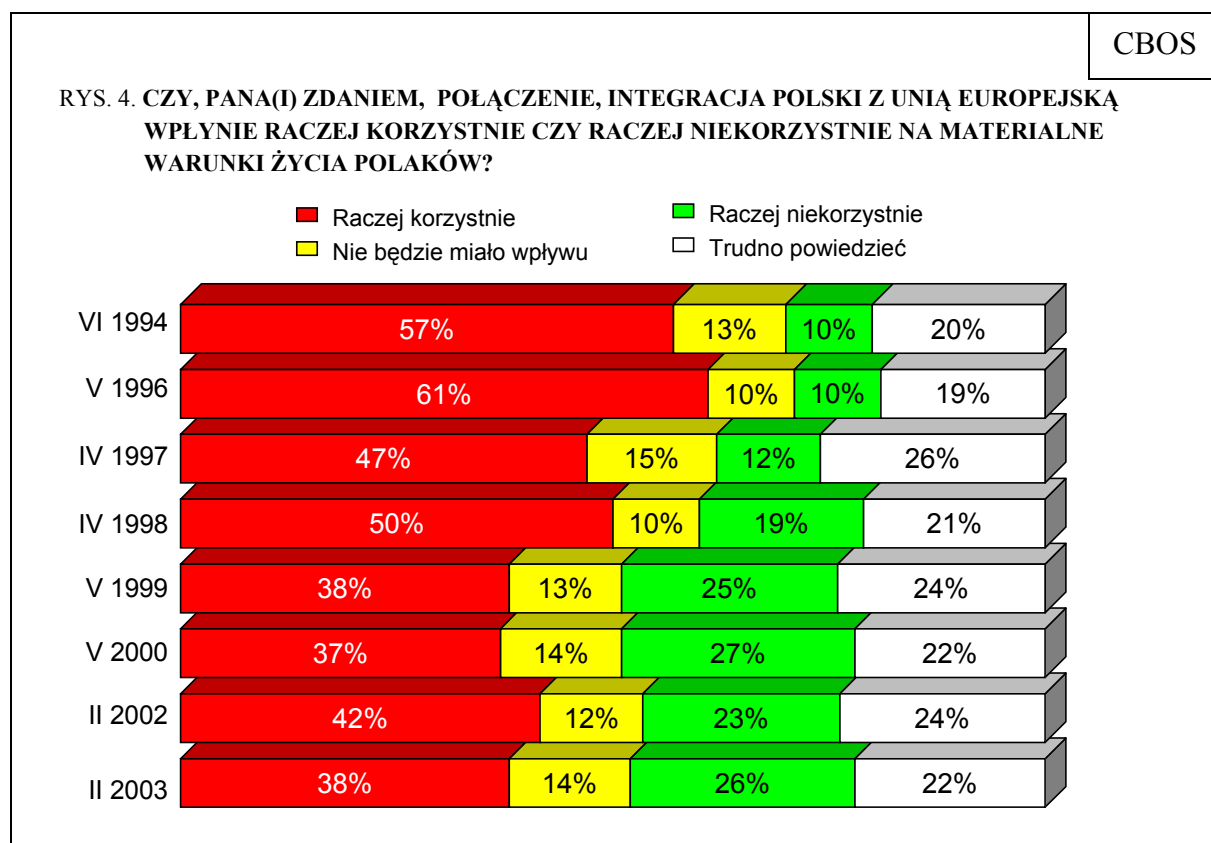
Czy Pan(i) osobiście był(a)by zainteresowany(a) podjęciem pracy na terenie któregoś z państw Unii Europejskiej po przystąpieniu Polski do tej organizacji?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X '01	II '03
	w procentach	
Tak był(a)bym zainteresowany(a) i na pewno będę się o to starał(a)	13	11
Tak był(a)bym zainteresowany(a) i prawdopodobnie będę się o to starał(a)	7	10
Tak był(a)bym zainteresowany(a), jeśli dostał(a)bym taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać	15	14
Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem	12	12
Nie, raczej nie był(a)bym zainteresowany(a)	21	18
Nie, na pewno nie był(a)bym zainteresowany(a), nawet jeśli dostał(a)bym taką propozycję	32	35

Starania o znalezienie zatrudnienia w Unii Europejskiej częściej zapowiadają mężczyźni (łącznie 26%) niż kobiety (16%).

Jednym z głównych czynników różnicujących deklaracje w tej kwestii jest wiek. Podjęciem pracy na terenie Unii Europejskiej zainteresowani są przede wszystkim ludzie młodzi. Przedsięwzięcie działań w tym kierunku deklaruje co drugi badany do 24 roku życia (50%), w tym 18% twierdzi, że zrobi to na pewno. W grupie wiekowej od 25 do 34 lat zamiar poszukiwania pracy w krajach Unii wyraża w sposób zdecydowany 19% respondentów, a w sposób bardziej ostrożny kolejne 10%. Wśród uczniów i studentów zapowiedzi takie składa odpowiednio 15% i 35% badanych.

Drugim czynnikiem mającym wpływ na deklaracje w tej kwestii jest sytuacja zawodowa. Najbardziej zainteresowani pracą w Unii Europejskiej są bezrobotni - co czwarty z nich deklaruje, że na pewno będzie poszukiwał pracy za granicą, a dalsze 16% - że raczej będzie to robić. Generalnie starania o znalezienie zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej najczęściej zapowiadają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, o niskich dochodach *per capita* w rodzinie. W grupach społeczno-zawodowych są to robotnicy niewykwalifikowani oraz pracownicy fizyczno-umysłowi.

Nieco mniej optymistyczne niż przed rokiem są przewidywania dotyczące materialnych warunków życia po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Nadal jednak więcej osób spodziewa się poprawy (38%) niż pogorszenia (26%) poziomu życia w wyniku integracji.

Poprawy materialnego poziomu życia oczekują najczęściej badani z wyższym wykształceniem (54%), osiągający stosunkowo wysokie dochody na osobę w rodzinie -

powyżej 800 zł *per capita* miesięcznie (50%) i zadowoleni z własnych warunków materialnych (52%). Optymistami w tym względzie stosunkowo najczęściej są ponadto mieszkańcy największych miast (52%) oraz uczniowie i studenci (51%).

O materialnym poziomie życia decyduje relacja dochodów do cen towarów i usług. Pomimo ogólnie formułowanych przez wiele osób nadziei na poprawę sytuacji bytowej w wyniku integracji, Polacy częściej spodziewają się wzrostu cen niż podniesienia płac.

W opinii społecznej po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej płace pozostaną na tym samym poziomie (38%) lub, na co liczy jednak mniej osób, wzrosną (33%). Przewidywania w tej kwestii są obecnie takie same jak blisko półtora roku temu, kiedy po raz pierwszy zapytaliśmy o opinie w tej sprawie.

Inaczej niż wówczas kształtują się opinie o poziomie cen po przystąpieniu do Unii Europejskiej. W tym czasie Polacy bardzo wyraźnie utwierdzili się w przekonaniu, że w wyniku integracji ceny w naszym kraju będą wyższe. Przybyło szczególnie dużo osób spodziewających się wzrostu cen żywności i energii. Obecnie większość Polaków przewiduje, że po zjednoczeniu z Unią Europejską wzrosną ceny gruntów (74%) oraz, co ważniejsze dla przeciętnego człowieka, ceny żywności (73%) i energii (69%). Ponad połowa ankietowanych (58%) sądzi także, że zwiększą się opłaty za przejazdy środkami komunikacji publicznej. Ponadto prawie połowa badanych (46%) spodziewa się podniesienia składek na ubezpieczenie społeczne, a jedna trzecia (33%) - wzrostu podatków od dochodów osobistych.

Tabela 9

Czy, Pana(i) zdaniem, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej wzrosną(ie), spadną(ie) czy też pozostaną(ie) bez zmian:	Wzrosną(ie)		Pozostaną(ie) bez zmian		Spadną(ie)		Trudno powiedzieć	
	X '01	II '03	X '01	II '03	X '01	II '03	X '01	II '03
	w procentach							
- płace	33	33	36	38	10	13	21	17
- ceny żywności	47	73	27	11	10	5	16	11
- ceny energii	52	69	21	12	5	5	21	14
- podatek od dochodów osobistych (PIT)	25	33	26	23	16	11	33	34
- składki na ubezpieczenie społeczne	36	46	26	18	5	6	32	31
- cena gruntów	63	74	11	7	3	4	24	15
- ceny przejazdów środkami komunikacji publicznej	50	58	22	15	3	5	25	23

PROGNOZOWANIE CYWILIZACYJNO-KULTUROWEGO WPLYWU INTEGRACJI

Poprawiły się, choć z reguły w niewielkim stopniu, przewidywania dotyczące szerszego cywilizacyjno-kulturowego wpływu integracji. Generalnie, tendencja do poprawy prognoz w tym zakresie jest widoczna szczególnie z perspektywy ostatnich trzech lat.

Podobnie jak w latach ubiegłych większość ankietowanych (65%) spodziewa się poprawy stanu środowiska naturalnego w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej. Umocniło się przekonanie, że integracja wpłynie korzystnie na stan wiedzy i poziom wykształcenia Polaków oraz przestrzeganie prawa w naszym kraju. Pozytywnych zmian w tych dziedzinach oczekuje ponad połowa ankietowanych. Zbliżone liczebnie grupy przewidują umocnienie się postaw proekonomicznych: poprawę stosunku Polaków do pracy, wzrost wydajności pracy oraz zwiększenie się przedsiębiorczości. Ponad dwie piąte respondentów (43%) spodziewa się wzrostu gospodarności i oszczędności.

W ostatnim roku poprawiły się przewidywania dotyczące wpływu integracji na funkcjonowanie systemu politycznego w Polsce. Jej pozytywnych następstw w tej sferze oczekuje dwie piąte ankietowanych.

Podobnie jak w latach ubiegłych przeważa opinia, że integracja nie wpłynie znacząco na dziedziny konstytutywne dla polskiej tożsamości narodowej - religijność i trwałość rodziny. Obawy o obniżenie religijności Polaków po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej są obecnie najsłabsze od momentu, kiedy zaczęliśmy badać tę problematykę.

Czy, Pana(i) zdaniem, połą- czenie, integracja Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na:	Raczej korzystnie								Raczej niekorzystnie								Nie będzie miało wpływu							
	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	IV '97	IV '98	V '99	V '00	II '02	II '03
	w procentach																							
- stan środowiska naturalnego w Polsce	71	69	68	71	61	61	63	65	9	11	11	10	12	12	11	8	7	8	9	6	11	11	9	13
- przestrzeganie prawa	49	60	53	59	47	45	49	53	11	9	12	10	15	14	12	10	20	14	18	12	18	23	21	21
- stan wiedzy i poziom wykształcenia	56	68	-	58	48	47	51	57	7	5	-	12	15	12	12	7	19	13	-	14	18	24	22	21
- stosunek Polaków do pracy	71	74	55	58	52	46	52	51	3	4	8	11	13	11	11	9	14	12	20	15	20	28	22	26
- funkcjonowanie systemu politycz- nego w Polsce	-	-	-	51	37	41	36	40	-	-	-	11	16	14	14	13	-	-	-	15	19	21	22	24
- życie kulturalne Polaków	43	50	-	45	35	34	36	38	10	8	-	12	14	10	11	8	25	22	-	24	30	35	34	34
- trwałość polskiej rodziny	26	30	20	23	14	16	15	17	17	17	18	18	23	22	21	20	38	36	41	35	40	43	43	43
Pominięto „trudno powiedzieć”.																								

Tak jak w dotychczasowych sondażach przeważają ankietowani nieprzewidujący również zmian w sferze stosunków międzyludzkich - wzajemnej życzliwości i tolerancji wobec innych. Osoby prognozujące zmiany w tej dziedzinie najczęściej spodziewają się zmniejszenia życzliwości i wzrostu tolerancji.

Znaczna grupa ankietowanych, podobnie jak w latach ubiegłych, przewiduje, że po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nastąpi wzrost swobody obyczajów. Jednak wraz z upływem lat prognozy takie są coraz rzadsze.

Tabela 11

Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku połączenia, integracji Polski z Unią Europejską raczej zwiększy się czy też raczej się zmniejszy:	Raczej się zwiększy						Raczej się zmniejszy						Nie zmieni się					
	VI '94	V '96	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	V '99	V '00	II '02	II '03	VI '94	V '96	V '99	V '00	II '02	II '03
	w procentach																	
- religijność Polaków	4	5	4	3	2	2	28	29	33	28	24	21	55	56	54	62	67	71
- życzliwość ludzi wobec siebie	17	22	12	10	13	11	20	19	30	24	19	21	48	44	46	57	57	59
- tolerancja wobec innych	31	32	24	24	28	28	13	15	23	16	15	13	39	37	40	48	45	49
- swoboda obyczajów	51	43	51	46	44	42	7	10	8	7	8	7	28	33	30	36	39	39
- gospodarność i oszczędność	66	66	50	42	45	43	3	5	9	8	8	8	17	17	25	35	33	36
- przedsiębior- czość Polaków	68	74	61	53	58	55	3	2	6	8	7	8	14	13	19	26	22	25
- wydajność pracy	-	-	-	-	-	54	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	30
- przestępczość	42	43	57	55	40	35	16	22	10	15	19	25	23	18	15	16	24	26
Pominięto „trudno powiedzieć”.																		

W ciągu ostatnich dwóch lat bardzo wyraźnie zmalały obawy dotyczące wzrostu przestępczości po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Jednak - mimo znacznego spadku liczby osób wyrażających niepokój z tym związany - nadal pesymiści (35%) przeważają nad optymistami (25%).

**CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA OPTYMIZM LUB PESYMIZM
W PROGNOZOWANIU SKUTKÓW INTEGRACJI**

Omówione przewidywania dotyczące następstw przystąpienia do wspólnoty europejskiej w różnych dziedzinach życia w niejednakowym stopniu wpływają na optymizm lub pesymizm w myśleniu o integracji i jej skutkach. Analizę dotyczącą tego, w jakim stopniu szczegółowe opinie o skutkach integracji kształtują generalne przekonanie o jej pozytywnych bądź negatywnych konsekwencjach, poprzedziliśmy analizą wewnętrznych powiązań między nimi. Wyodrębniliśmy w ten sposób szersze kategorie społecznego myślenia o integracji. Są to kolejno:

- **znaczenie integracji dla funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego i politycznego** - dla przyszłości indywidualnych gospodarstw rolnych, stanu polskiej gospodarki, funkcjonowania zakładów państwowych, sytuacji przedsiębiorstw prywatnych, dla materialnych warunków życia ludzi w Polsce, funkcjonowania systemu politycznego w Polsce. Towarzyszy temu myślenie o skutkach integracji dla trwałości polskich rodzin (najwyraźniej o ich trwałości przesądzają - w przekonaniu społecznym - czynniki ekonomiczne) i stosunku Polaków do pracy;
- **wpływ integracji na ceny** (energii, żywności, przejazdów środkami komunikacji publicznej, gruntów) oraz **wysokość składek i podatków na ubezpieczenie społeczne**;
- **cywilizacyjny wpływ integracji** - przewidywania dotyczące stanu środowiska naturalnego, przestrzegania prawa, poziomu wiedzy i wykształcenia Polaków po wejściu do Unii, deklaracje związane z poszukiwaniem pracy za granicą, znaczenie integracji dla życia kulturalnego Polaków;
- **oddziaływanie integracji na postawy ekonomiczne Polaków** - wydajność pracy, gospodarność i oszczędność, przedsiębiorczość, podejmowanie przez Polaków pracy za granicą;
- **konsekwencje integracji dla obyczajowości i stosunków międzyludzkich** - czy zwiększy się czy też zmniejszy swoboda obyczajów, wzajemna tolerancja, życzliwość ludzi wobec siebie;

- **wpływ integracji na wysokość płac i poziom bezrobocia.** Jest to także powiązane z myśleniem o tym, jak duża będzie skala przestępczości w Polsce (jak stąd wynika - badani wiążą przestępczość z bezrobociem i sytuacją bytową ludzi);
- **oddziaływanie integracji na religijność Polaków.**

Jak wskazują analizy⁵, optymizm w przewidywaniach dotyczących skutków wejścia Polski do Unii Europejskiej wynika w głównej mierze z oczekiwania poprawy funkcjonowania systemu gospodarczego i politycznego w naszym kraju. Jest on również w znacznej mierze uwarunkowany nadziejami na wzrost płac i zmniejszenie się bezrobocia. Ponadto optymizmowi w myśleniu o konsekwencjach zjednoczenia sprzyjają (w kolejności siły ich oddziaływania): oczekiwania pozytywnego cywilizacyjnego wpływu integracji, spadku cen i podatków, umocnienia się postaw proekonomicznych w społeczeństwie oraz poprawy stosunków międzyludzkich. Na optymizm lub pesymizm w prognozach dotyczących konsekwencji integracji nie wpływają natomiast przewidywania odnoszące się do zmian w religijności Polaków. Zarówno przeciwnicy, jak i zwolennicy integracji sądzą w większości, że wejście do Unii Europejskiej nie będzie miało istotnego znaczenia dla religijności Polaków.

Tabela 12

Wpływ przewidywań dotyczących znaczenia integracji w poszczególnych dziedzinach na optymizm lub pesymizm w myśleniu o jej skutkach	Wartość współczynnika Beta ⁶
Znaczenie integracji dla funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego i politycznego	0,77
Wpływ integracji na wysokość płac i poziom bezrobocia	0,40
Cywilizacyjny wpływ integracji	0,32
Wpływ integracji na ceny i wysokość podatków i składek na ubezpieczenie społeczne	-0,30
Oddziaływanie integracji na postawy ekonomiczne Polaków	0,22
Konsekwencje integracji dla obyczajowości i stosunków międzyludzkich	0,22
Oddziaływanie integracji na religijność Polaków	0,03*

* Związek nieistotny statystycznie. $R^2=0,41$

⁵ Przeprowadzono analizę regresji.

⁶ Im wyższa wartość współczynnika Beta, tym większa siła wpływu prognoz zmian w poszczególnych dziedzinach na optymizm lub pesymizm w myśleniu o skutkach integracji.

Osobno badaliśmy, jaki wpływ na optymizm lub pesymizm w prognozowaniu skutków integracji mają czynniki o charakterze psychospołecznym i socjodemograficznym (nieodnoszące się bezpośrednio do integracji). W tym celu w wyniku analiz wyodrębniliśmy siedem takich czynników:

- **prognozy zmian sytuacji w Polsce w ciągu najbliższego roku** - prognozy ogólne oraz szczegółowe odnoszące się do sytuacji politycznej, gospodarczej oraz na rynku pracy;
- **status społeczno-ekonomiczny**, obejmujący dochody, wykształcenie, zatrudnienie, miejsce zamieszkania (wysokie dochody łączą się z wyższym wykształceniem, zatrudnieniem na pełnym etacie oraz mieszkaniem w dużym mieście);
- **oceny i prognozy dotyczące materialnych warunków własnych gospodarstw domowych i jakości życia rodzin;**
- **oceny sytuacji w kraju** - ogólne i szczegółowe odnoszące się do sytuacji politycznej, gospodarczej oraz na rynku pracy;
- **światopogląd** - uczestnictwo w praktykach religijnych, stosunek do wiary, identyfikacja polityczna (częstsze uczestnictwo w praktykach religijnych i pozytywny stosunek do wiary wiąże się z deklarowanymi prawicowymi poglądami politycznymi);
- **pleć** i zależne od tego **zainteresowanie polityką** (większe zainteresowanie polityką deklarują mężczyźni niż kobiety);
- **wiek.**

Przekonanie o korzyściach z integracji najsilniej wiąże się z optymizmem w przewidywaniach dotyczących sytuacji Polski w ciągu najbliższego roku. Duże znaczenie ma ponadto zadowolenie z własnej sytuacji bytowej oraz optymizm w przewidywaniach dotyczących zmian w tej sferze życia. Optymizmowi w myśleniu o skutkach integracji sprzyjają również (w kolejności siły ich oddziaływania): pozytywne oceny sytuacji w kraju, słaba religijność powiązana z lewicową identyfikacją polityczną oraz wysoki status społeczno-ekonomiczny (duże dochody, wyższe wykształcenie, zatrudnienie na pełnym etacie

oraz mieszkanie w dużym mieście). Nie mają natomiast istotnego znaczenia w tej kwestii płeć, zainteresowanie polityką oraz wiek.

Tabela 13

Wpływ czynników psychospołecznych i socjodemograficznych na optymizm lub pesymizm w myśleniu o skutkach integracji	Wartość współczynnika Beta ⁷
Prognozy zmian sytuacji w Polsce w ciągu najbliższego roku	0,45
Oceny i prognozy dotyczące materialnych warunków życia respondenta i jego rodziny	0,37
Oceny sytuacji w kraju	0,24
Światopogląd	-0,23
Status społeczno-ekonomiczny	-0,17
Płeć i zainteresowanie polityką	-0,06*
Wiek	0,06*

* Związki nieistotne statystycznie. $R^2=0,18$

★

★

★

Większość Polaków opowiada się za członkostwem naszego kraju w Unii Europejskiej. Pomimo tych deklaracji, w myśleniu o skutkach integracji jest wiele niepewności. Tylko niespełna połowę Polaków cechuje optymizm w prognozach dotyczących jej konsekwencji. Można sądzić, że ci badani - spośród wyrażających obecnie zamiar poparcia integracji w referendum - którzy są przekonani o jej pozytywnych następstwach, w ogromnej większości rzeczywiście postąpią zgodnie ze swoimi deklaracjami. Co zrobią jednak ci spośród nich, którzy nie są przekonani o korzyściach wynikających z integracji? Czy do opowiedzenia się w referendum za członkostwem w Unii Europejskiej wystarczające okażą się inne motywy, np. przeświadczenie, że nie ma dla tej decyzji alternatywy? Tego rodzaju

⁷ Im wyższa wartość współczynnika Beta, tym większa siła wpływu prognoz zmian w poszczególnych dziedzinach na optymizm lub pesymizm w myśleniu o skutkach integracji.

motywacja z pewnością zapobiegnie głosowaniu przeciw integracji, ale nie musi zachęcać do jej aktywnego poparcia.

Charakterystyczne, że Polacy częściej spodziewają się pozytywnego wpływu integracji dla Polski niż dla siebie osobiście. Optymizm w prognozowaniu skutków zjednoczenia jest silniej uwarunkowany nadziejami na poprawę funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego i politycznego niż oczekiwaniem redukcji bezrobocia i wzrostu płac. Silniej także wiąże się on z optymizmem w przewidywaniach dotyczących sytuacji w kraju w najbliższych miesiącach niż z pozytywnymi ocenami i prognozami odnoszącymi się do własnej sytuacji bytowej.

Opracowała

Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1. Jak ocenia Pan(i) dotychczasowe stosunki między Polską a Unią Europejską? Komu przynoszą one więcej korzyści? 1 - Państwom Unii Europejskiej; 2 - Polsce; 3 - Jednakowo - Polsce i Unii Europejskiej

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	9	26	18	1006
Płeć					
Mężczyźni	50	13	26	11	480
Kobiety	45	6	25	24	526
Wiek					
18-24 lat	49	16	25	9	155
25-34	42	15	31	13	182
35-44	52	7	27	14	162
45-54	54	6	23	17	216
55-64	42	8	22	28	129
65 lat i więcej	41	5	26	28	162
Miejsce zamieszkania					
Wieś	51	7	21	21	369
Miasto do 20 tys.	39	17	27	17	96
20-100 tys.	46	11	25	18	224
101-500 tys.	47	7	30	16	181
501 tys. i więcej mieszk.	45	9	34	12	135
Wykształcenie					
Podstawowe	44	9	21	26	284
Zasadnicze zawodowe	51	6	27	17	232
Średnie	48	12	24	15	369
Wyższe	46	8	39	7	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	8	41	9	72
Prac.umysł.niż.szczebła	44	8	27	21	98
Pracownicy fiz.-umysł.	54	11	24	11	65
Robotnicy wykwalifikowani	50	8	25	17	82
Robotnicy niewykwalifik.	62	14	12	12	42
Rolnicy	48	3	18	31	33
Pracujący na własny rach.	57	11	19	13	55
Bierni zawodowo					
Renciści	44	8	20	27	101
Emeryci	46	5	24	25	179
Uczniowie i studenci	41	19	32	7	89
Bezrobotni	44	12	29	15	141
Gospodynie domowe i inni	47	6	26	21	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	50	8	27	15	169
społec. właścicieli					
prywatnych i państwa	45	13	23	18	67
sekt. pryw. poza rolnict.	51	10	27	12	177
prywatnym gosp. rolnym	61	3	14	23	42
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	51	9	19	21	136
300-399	43	12	24	22	85
400-599	48	9	24	19	159
600-800	47	12	26	15	148
Powyżej 800 zł	46	9	30	15	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	52	12	18	18	318
Średnie	46	7	28	19	465
Dobre	43	9	32	16	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	49	4	27	20	53
Raz w tygodniu	49	8	24	19	472
1-2 razy w miesiącu	45	9	32	14	142
Kilka razy w roku	45	11	29	16	223
W ogóle nie uczestniczy	48	15	21	16	110
Poglądy polityczne					
Lewica	39	13	31	17	227
Centrum	49	11	26	15	310
Prawica	52	9	28	11	210
Trudno powiedzieć	49	5	19	28	256

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem: 1 - Polska powinna najpierw naprawić, zmodernizować gospodarkę, a dopiero potem starać się o przyjęcie do Unii Europejskiej; 2 - Polska powinna starać się jak najszybciej wejść do Unii Europejskiej, ponieważ członkostwo w Unii przyspieszy naprawę, modernizację gospodarki Polski

	(%)			
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	47	38	15	1006
Płeć				
Meżczyźni	48	43	10	480
Kobiety	46	34	20	525
Wiek				
18-24 lat	51	39	10	155
25-34	50	44	6	182
35-44	45	40	15	162
45-54	53	32	15	216
55-64	45	38	16	129
65 lat i więcej	34	36	30	161
Miejsce zamieszkania				
Wies	54	26	20	369
Miasto do 20 tys.	44	51	6	96
20-100 tys.	47	39	14	224
101-500 tys.	44	40	16	181
501 tys. i więcej mieszk.	36	55	10	135
Wykształcenie				
Podstawowe	49	25	26	284
Zasadnicze zawodowe	58	29	13	232
Średnie	43	48	10	369
Wyższe	34	56	10	121
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	35	55	9	72
Prac. umysł. fiz. szczebla	46	44	10	98
Pracownicy fiz. - umysł.	46	45	8	65
Robotnicy wykwalifikowani	56	32	12	82
Robotnicy niewykwalifik.	55	34	11	42
Rolnicy	54	35	10	33
Pracujący na własny rach.	37	54	9	55
Bierni zawodowo				
Renciści	51	24	25	101
Emeryci	40	34	25	179
Uczniowie i studenci	44	47	9	89
Bezrobotni	57	27	16	141
Gospodynie domowe i inni	43	43	15	45
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	44	41	15	169
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	53	37	10	67
sekt. pryw. poza rolnict.	46	50	5	177
prywatnym gosp. rolnym	56	32	12	42
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	63	22	15	136
300-399	51	37	12	85
400-599	53	31	16	159
600-800	41	48	12	148
Powyżej 800 zł	34	54	12	153
Ocena własnych war. mater.				
Złe	57	26	18	318
Średnie	43	40	16	465
Dobre	41	50	10	220
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	52	18	30	53
Raz w tygodniu	47	37	16	472
1-2 razy w miesiącu	46	37	16	142
Kilka razy w roku	50	37	13	223
W ogóle nie uczestniczy	38	51	11	110
Poglądy polityczne				
Lewica	35	55	9	227
Centrum	47	41	12	310
Prawica	51	38	11	210
Trudno powiedzieć	54	18	28	256

Tabela 3. Czy uważa Pan(i), że Polsce łatwiej będzie zmniejszyć dystans w rozwoju gospodarczym, dzielący ją od krajów Unii Europejskiej, pozostając poza Unią, czy też będąc członkiem Unii Europejskiej? Czy, Pana(i), zdaniem:
 1 - wstąpienie Polski do Unii Europejskiej ułatwi zmniejszenie tego dystansu;
 2 - wstąpienie do Unii Europejskiej nie będzie miało na to wpływu;
 3 - wstąpienie Polski do Unii Europejskiej utrudni zmniejszenie tego dystansu

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	13	11	23	1004
Płeć					
Mężczyźni	55	16	13	15	479
Kobiety	51	11	9	30	526
Wiek					
18-24 lat	52	12	17	18	154
25-34	67	13	9	11	182
35-44	55	18	11	16	162
45-54	51	15	11	23	216
55-64	49	11	7	33	129
65 lat i więcej	40	11	9	40	162
Miejsce zamieszkania					
Wios	40	13	14	33	369
Miasto do 20 tys.	56	10	10	24	96
20-100 tys.	55	18	8	19	224
101-500 tys.	61	12	11	15	180
501 tys. i więcej mieszk.	71	12	7	11	135
Wykształcenie					
Podstawowe	38	9	12	41	284
Zasadnicze zawodowe	40	22	16	22	232
Średnie	62	13	9	16	367
Wyższe	84	7	4	6	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	84	5	4	6	72
Prac. umysł. niż. szczebla	71	10	7	12	98
Pracownicy fiz.- umysł.	66	11	15	8	65
Robotnicy wykwalifikowani	51	24	8	18	82
Robotnicy niewykwalifik.	55	17	10	18	42
Rolnicy	30	22	12	36	33
Pracujący na własny rach.	62	19	9	10	55
Bierni zawodowo					
Renciści	37	8	9	46	101
Emeryci	41	14	9	36	179
Uczniowie i studenci	68	5	13	14	89
Bezrobotni	41	18	17	23	141
Gospodynie domowe i inni	38	10	19	33	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	69	10	10	11	169
społeczności					
własności	62	15	10	14	67
prywatnych i państwa	62	19	7	11	177
sekt. prywat. poza rolnict.	62	19	7	11	177
prywatnym gosp. rolnym	30	24	14	33	42
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	37	17	15	32	136
300-399	45	20	8	27	85
400-599	49	13	11	27	159
600-800	67	9	9	14	148
Powyżej 800 zł	68	9	7	15	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	44	15	11	30	318
Średnie	52	12	14	22	465
Dobre	66	14	5	15	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	40	5	10	44	53
Raz w tygodniu	52	14	10	24	472
1-2 razy w miesiącu	48	16	17	20	142
Kilka razy w roku	58	10	11	21	223
W ogóle nie uczestniczy	59	19	6	16	110
Poglądy polityczne					
Lewica	63	18	8	11	227
Centrum	55	15	10	20	310
Prawica	60	10	16	14	210
Trudno powiedzieć	35	10	10	45	256

Tabela 4. Prognozowanie skutków integracji. 1 - Wyraźny optymizm; 2 - Ostrożny optymizm; 3 - Postawa niejednoznaczna; 4 - Ostrożny pesymizm; 5 - Wyraźny pesymizm

	(%)					Średnia	Liczba osób
	1	2	3	4	5		
Ogółem	30	12	18	8	32	4.04	1006
Płeć							
Mężczyźni	34	11	15	8	32	3.98	480
Kobiety	27	12	20	10	32	4.10	526
Wiek							
18-24 lat	38	7	16	7	32	3.88	155
25-34	39	17	10	6	28	3.70	182
35-44	29	15	13	11	32	4.00	162
45-54	25	13	16	11	35	4.23	216
55-64	23	12	21	10	34	4.30	129
65 lat i więcej	24	6	33	8	29	4.15	162
Miejsce zamieszkania							
Wieś	20	10	23	9	39	4.36	369
Miasto do 20 tys.	39	12	13	10	27	3.78	96
20-100 tys.	32	15	17	11	26	3.89	224
101-500 tys.	33	11	16	9	31	4.02	181
501 tys.i więcej mieszk.	43	14	10	4	29	3.62	135
Wykształcenie							
Podstawowe	23	8	26	9	35	4.26	284
Zasadnicze zawodowe	27	13	12	8	39	4.29	232
Średnie	35	12	16	8	29	3.86	369
Wyższe	36	17	12	14	21	3.58	121
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	38	13	11	15	24	3.64	72
Prac.umysł.niż.szczegół	31	17	16	9	28	3.94	98
Pracownicy fiz.-umysł.	31	15	12	3	39	4.12	65
Robotnicy wykwalifikowani	33	15	15	6	31	3.89	82
Robotnicy niewykwalifik.	28	12	8	21	31	4.07	42
Rolnicy	22	24	7	9	38	4.18	33
Pracujący na własny rach.	34	12	16	10	29	3.89	55
Bierni zawodowo							
Renciści	12	14	28	16	30	4.41	101
Emeryci	28	5	26	6	35	4.26	179
Uczniowie i studenci	40	15	17	5	22	3.50	89
Bezrobotni	33	6	13	8	40	4.21	141
Gospodynie domowe i inni	29	15	26	4	25	3.93	45
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	29	17	11	11	33	4.03	169
społce właścicieli	38	15	15	10	23	3.69	67
prywatnych i państwa	34	12	14	9	30	3.89	177
sekt. pryw. poza rolnict.	21	23	4	12	40	4.36	42
prywatnym gosp. rolnym							
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	23	14	16	11	37	4.34	136
300-399	35	12	12	6	35	4.02	85
400-599	24	9	21	11	35	4.27	159
600-800	31	15	17	9	28	3.90	148
Powyżej 800 zł	40	12	16	10	22	3.68	153
Ocena własnych war. mater.							
Złe	23	9	16	10	42	4.41	318
Średnie	30	11	22	7	29	3.96	465
Dobre	39	17	10	11	24	3.66	220
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	34	5	21	4	36	4.08	53
Raz w tygodniu	27	13	20	9	32	4.10	472
1-2 razy w miesiącu	34	8	12	11	35	4.15	142
Kilka razy w roku	31	14	15	9	31	3.96	223
W ogóle nie uczestniczy	37	10	20	6	27	3.73	110
Poglądy polityczne							
Lewica	44	12	10	6	28	3.62	227
Centrum	27	15	16	11	32	4.07	310
Prawica	31	13	13	9	34	4.06	210
Trudno powiedzieć	21	7	30	9	33	4.34	256

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, integracja, połączenie Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na funkcjonowanie indywidualnych gospodarstw rolnych w Polsce? 1 - Raczej korzystnie; 2 - Raczej niekorzystnie; 3 - Nie będzie miało wpływu

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	42	4	21	1006
Płeć					
Mężczyźni	37	43	5	16	480
Kobiety	29	42	4	25	526
Wiek					
18-24 lat	36	40	4	19	155
25-34	34	45	6	15	182
35-44	39	44	5	13	162
45-54	30	46	5	19	216
55-64	28	38	3	31	129
65 lat i więcej	30	37	2	31	162
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	53	4	19	369
Miasto do 20 tys.	39	37	1	23	96
20-100 tys.	38	39	4	20	224
101-500 tys.	35	36	5	25	181
501 tys. i więcej mieszk.	41	31	8	19	135
Wykształcenie					
Podstawowe	24	42	3	31	284
Zasadnicze zawodowe	30	44	6	20	232
Średnie	38	43	3	16	369
Wyższe	43	38	7	13	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	44	39	2	15	72
Prac. umysł. niż. szczebla	36	44	2	17	98
Pracownicy fiz.-umysł.	38	37	10	15	65
Robotnicy wykwalifikowani	33	47	4	15	82
Robotnicy niewykwalifik.	37	53	0	10	42
Rolnicy	40	45	6	9	33
Pracujący na własny rach.	39	40	12	8	55
Bierni zawodowo					
Renciści	23	48	3	27	101
Emeryci	27	36	2	34	179
Uczniowie i studenci	34	40	6	20	89
Bezrobotni	32	42	3	23	141
Gospodynie domowe i inni	25	51	8	16	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	34	47	2	16	169
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	40	41	3	16	67
sekt. prywat. poza rolnict.	41	40	8	11	177
prywatnym gosp. rolnym	40	46	5	9	42
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	30	50	6	14	136
300-399	29	50	2	19	85
400-599	28	47	4	20	159
600-800	36	38	4	21	148
Powyżej 800 zł	41	35	7	17	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	26	47	3	23	318
Średnie	33	42	5	20	465
Dobre	41	36	4	19	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	28	34	5	33	53
Raz w tygodniu	31	41	4	24	472
1-2 razy w miesiącu	33	48	5	14	142
Kilka razy w roku	38	43	4	15	223
W ogóle nie uczestniczy	33	41	7	19	110
Poglądy polityczne					
Lewica	46	33	4	17	227
Centrum	35	44	5	16	310
Prawica	29	51	4	17	210
Trudno powiedzieć	21	42	4	33	256

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku połączenia, integracji Polski z Unią **bezrobocie** w Polsce raczej zwiększy się, raczej zmniejszy się, czy też integracja nie będzie miała na to wpływu? 1 - Raczej zwiększy się; 2 - Raczej zmniejszy się; 3 - Integracja nie będzie miała wpływu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	46	16	15	1002
Płeć					
Mężczyźni	24	48	19	10	478
Kobiety	21	45	15	20	525
Wiek					
18-24 lat	18	60	8	15	154
25-34	17	48	24	10	182
35-44	26	44	17	13	161
45-54	26	44	15	15	216
55-64	20	43	19	19	128
65 lat i więcej	23	40	15	21	162
Miejsce zamieszkania					
Wies	25	41	19	15	369
Miasto do 20 tys.	19	48	17	16	96
20-100 tys.	18	50	14	19	223
101-500 tys.	23	51	12	13	178
501 tys.i więcej mieszk.	23	47	17	12	135
Wykształcenie					
Podstawowe	20	44	17	20	284
Zasadnicze zawodowe	31	33	20	16	232
Średnie	20	53	14	13	365
Wyższe	15	58	18	9	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	13	55	25	8	72
Prac.umysł.niż.szczebla	25	51	11	13	98
Pracownicy fiz.-umysł.	24	41	22	12	65
Robotnicy wykwalifikowani	22	37	31	10	82
Robotnicy niewykwalifik.	19	64	7	10	42
Rolnicy	34	29	27	10	33
Pracujący na własny rach.	14	47	25	13	55
Bierni zawodowo					
Renciści	21	37	16	25	101
Emeryci	24	43	15	17	177
Uczniowie i studenci	14	63	6	16	89
Bezrobotni	27	47	9	17	141
Gospodynie domowe i inni	26	42	14	18	45
Pracuje w:					
inst.państw., publicznej	22	46	18	13	169
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	19	51	16	14	67
sekt. pryw. poza rolnict.	19	49	25	7	177
prywatnym gosp. rolnym	38	25	23	13	42
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	31	39	16	14	135
300-399	27	45	12	16	85
400-599	19	45	20	17	159
600-800	18	51	14	17	148
Powyżej 800 zł	24	52	13	11	151
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	43	17	14	317
Średnie	21	47	17	15	465
Dobre	16	52	15	17	219
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	55	9	11	52
Raz w tygodniu	19	47	17	16	472
1-2 razy w miesiącu	26	45	13	16	142
Kilka razy w roku	25	45	16	14	222
W ogóle nie uczestniczy	23	46	22	10	110
Poglądy polityczne					
Lewica	22	53	13	12	227
Centrum	18	46	22	15	310
Prawica	26	52	13	8	210
Trudno powiedzieć	24	36	15	24	254

Tabela 7. Czy Pan(i) osobiście był(a)by zainteresowany(a) podjęciem pracy na terenie któregoś z państw Unii Europejskiej po przystąpieniu Polski do tej organizacji: 1 - Tak, był(a)by zainteresowany(a) i na pewno będę się o to starał(a); 2 - Tak, był(a)by zainteresowany(a) i prawdopodobnie będę się o to starał(a); 3 - Tak, był(a)by zainteresowany(a), jeśli dostał(a)by taką propozycję, ale sam(a) nie zamierzam się o to starać; 4 - Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem; 5 - Nie, raczej nie był(a)by zainteresowany(a); 6 - Nie, na pewno nie był(a)by zainteresowany(a), nawet jeśli dostał(a)by taką propozycję

(%)

	1	2	3	4	5	6	Liczba osób
Ogółem	11	10	14	12	18	35	999
Płeć							
Mężczyźni	15	11	15	10	18	31	476
Kobiety	7	9	13	14	18	39	523
Wiek							
18-24 lat	18	32	14	26	7	3	154
25-34	19	10	22	17	17	15	182
35-44	11	11	17	15	25	21	162
45-54	10	5	16	8	24	36	215
55-64	3	1	6	7	22	61	126
65 lat i więcej	1	1	4	1	13	80	161
Miejsce zamieszkania							
Wieś	9	7	15	12	21	37	367
Miasto do 20 tys.	19	14	15	6	13	32	96
20-100 tys.	10	12	12	15	19	31	221
101-500 tys.	10	10	15	13	18	34	180
501 tys. i więcej mieszk.	12	14	11	13	13	38	134
Wykształcenie							
Podstawowe	8	10	10	7	13	52	282
Zasadnicze zawodowe	17	9	14	13	19	27	231
Średnie	10	12	15	16	19	28	365
Wysze	7	8	17	12	25	31	120
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	10	9	16	14	24	26	72
Prac. umysł. niż. szczebla	5	8	19	11	30	27	97
Pracownicy fiz.-umysł.	17	12	9	22	19	21	65
Robotnicy wykwalifikowani	12	8	28	12	26	14	81
Robotnicy niewykwalifik.	17	20	9	6	22	26	42
Rolnicy	13	2	14	6	14	50	33
Pracujący na własny rach.	10	7	19	17	23	24	55
Bierni zawodowo							
Renciści	4	3	10	6	16	61	100
Emeryci	1	1	6	1	14	77	178
Uczniowie i studenci	15	35	13	27	6	3	89
Bezrobotni	25	16	18	16	14	11	140
Gospodynie domowe i inni	8	3	7	22	20	39	45
Pracuje w:							
inst. państw. publicznej	12	6	14	14	27	27	169
społec. właścicieli	13	12	16	9	27	23	66
prywatnych i państwa	10	12	16	16	20	20	176
sekt. przyw. poza rolnict.	10	14	11	9	11	45	42
prywatnym gosp. rolnym							
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	18	14	18	10	10	30	136
300-399	15	6	23	15	18	24	85
400-599	10	10	10	9	20	42	158
600-800	11	4	12	15	21	36	148
Powżej 800 zł	2	8	12	7	20	50	150
Ocena własnych war. mater.							
Złe	14	12	15	10	13	36	316
Średnie	9	8	12	15	19	36	462
Dobre	10	11	14	10	22	32	220
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	5	3	4	8	21	59	53
Raz w tygodniu	10	8	15	11	19	37	471
1-2 razy w miesiącu	13	15	13	11	12	37	139
Kilka razy w roku	15	12	13	15	18	28	222
W ogóle nie uczestniczy	7	13	18	17	18	27	109
Poglądy polityczne							
Lewica	13	9	18	13	17	29	226
Centrum	8	13	17	12	24	24	310
Prawica	14	8	11	12	16	40	210
Trudno powiedzieć	9	10	8	11	13	49	252

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, integracja, połączenie Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na **materiałne warunki życia Polaków?**
1 - Raczej korzystnie; 2 - Raczej niekorzystnie; 3 - Nie będzie miało wpływu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	38	26	14	22	1006
Płeć					
Mężczyźni	41	26	16	16	480
Kobiety	36	26	11	27	526
Wiek					
18-24 lat	41	24	12	23	155
25-34	47	26	13	14	182
35-44	40	24	13	22	162
45-54	36	35	16	13	216
55-64	32	23	15	30	129
65 lat i więcej	33	21	12	34	162
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	32	15	24	369
Miasto do 20 tys.	45	25	15	15	96
20-100 tys.	45	22	11	22	224
101-500 tys.	34	28	12	26	181
501 tys. i więcej mieszk.	52	15	17	15	135
Wykształcenie					
Podstawowe	29	25	14	32	284
Zasadnicze zawodowe	32	33	14	21	232
Średnie	44	26	13	17	369
Wysze	54	17	13	15	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	55	15	16	13	72
Prac. umysł. niż. szczebla	41	24	12	23	98
Pracownicy fiz. - umysł.	34	31	20	15	65
Robotnicy wykwalifikowani	44	28	18	11	82
Robotnicy niewykwalifik.	41	29	17	13	42
Rolnicy	33	36	10	22	33
Pracujący na własny rach.	44	24	20	12	55
Bierni zawodowo					
Renciści	24	31	17	29	101
Emeryci	33	23	10	34	179
Uczniowie i studenci	51	18	7	24	89
Bezrobotni	35	29	12	24	141
Gospodynie domowe i inni	37	43	7	13	45
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	43	21	14	22	169
społecz. właścicieli					
prywatnych i państwa	37	28	24	11	67
sekt. prywat. poza rolnict.	44	28	18	9	177
prywatnym gosp. rolnym	32	41	7	20	42
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	31	36	14	18	136
300-399	40	26	17	17	85
400-599	36	29	8	27	159
600-800	45	21	16	18	148
Powyżej 800 zł	50	22	10	17	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	31	32	14	23	318
Średnie	38	24	14	24	465
Dobre	52	22	10	16	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	34	27	11	28	53
Raz w tygodniu	37	26	12	25	472
1-2 razy w miesiącu	39	26	17	18	142
Kilka razy w roku	42	30	11	17	223
W ogóle nie uczestniczy	40	22	21	18	110
Poglądy polityczne					
Lewica	54	21	11	14	227
Centrum	38	22	18	23	310
Prawica	41	32	13	14	210
Trudno powiedzieć	23	31	11	35	256

Tabela 9. Czy, Pana(i) zdaniem, integracja, połączenie Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na przestrzeganie praw?
1 - Raczej korzystnie; 2 - Raczej niekorzystnie; 3 - Nie będzie miało wpływu

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	10	21	16	1006
Płeć					
Meżczyźni	60	10	19	11	480
Kobiety	47	10	22	21	526
Wiek					
18-24 lat	52	13	23	12	155
25-34	59	8	22	11	182
35-44	61	9	19	10	162
45-54	55	12	18	15	216
55-64	47	10	25	17	129
65 lat i więcej	42	9	17	32	162
Miejsce zamieszkania					
Wies	51	11	19	19	369
Miasto do 20 tys.	53	8	25	13	96
20-100 tys.	48	15	21	17	224
101-500 tys.	56	8	21	15	181
501 tys.i więcej mieszk.	63	6	19	12	135
Wykształcenie					
Podstawowe	44	11	18	28	284
Zasadnicze zawodowe	52	14	22	12	232
Średnie	56	9	22	13	369
Wysze	69	3	19	8	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	75	2	20	3	72
Prac.umysł.niz.szczebla	54	12	19	16	98
Pracownicy fiz.- umysł.	52	8	24	17	65
Robotnicy wykwalifikowani	61	15	15	9	82
Robotnicy niewykwalifik.	43	10	33	14	42
Rolnicy	44	15	23	18	33
Pracujący na własny rach.	62	7	28	3	55
Bierni zawodowo					
Renciści	40	12	21	28	101
Emeryci	47	9	17	27	179
Uczniowie i studenci	62	9	21	8	89
Bezrobotni	56	11	18	15	141
Gospodynie domowe i inni	37	17	22	25	45
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	59	8	19	14	169
społce właścicieli	51	7	24	17	67
prywatnych i państwa	60	11	25	4	177
sekt. pryw. poza rolnict.	41	18	25	16	42
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	51	15	22	13	136
300-399	53	9	20	18	85
400-599	45	8	24	23	159
600-800	49	11	25	15	148
Powyżej 800 zł	57	13	21	10	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	50	11	21	18	318
Średnie	53	10	20	17	465
Dobre	57	9	22	11	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	29	14	31	26	53
Raz w tygodniu	54	9	20	17	472
1-2 razy w miesiącu	53	13	19	15	142
Kilka razy w roku	56	11	18	15	223
W ogóle nie uczestniczy	55	5	25	15	110
Poglądy polityczne					
Lewica	63	9	18	11	227
Centrum	63	9	17	11	310
Prawica	53	13	25	9	210
Trudno powiedzieć	32	10	23	34	256

Tabela 10. Czy, Pana(i) zdaniem, integracja, połączenie Polski z Unią Europejską wpłynie raczej korzystnie czy raczej niekorzystnie na funkcjonowanie systemu politycznego w Polsce? 1 - Raczej korzystnie; 2 - Raczej niekorzystnie; 3 - Nie będzie miało wpływu

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	osób
Ogółem	40	13	23	24	1006
Płeć					
Mężczyźni	46	12	24	17	480
Kobiety	34	14	23	29	526
Wiek					
18-24 lat	44	11	26	18	155
25-34	49	12	22	18	182
35-44	42	16	25	18	162
45-54	39	11	28	23	216
55-64	38	16	20	26	129
65 lat i więcej	27	13	19	41	162
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	17	24	29	369
Miasto do 20 tys.	43	16	17	24	96
20-100 tys.	44	10	22	24	224
101-500 tys.	40	11	26	22	181
501 tys. i więcej mieszk.	57	5	25	12	135
Wykształcenie					
Podstawowe	29	14	21	36	284
Zasadnicze zawodowe	33	19	24	25	232
Średnie	46	10	25	19	369
Wyższe	61	8	23	8	121
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	69	7	20	4	72
Prac. umysł. niż. szczebla	48	9	25	18	98
Pracownicy fiz.-umysł.	47	12	18	23	65
Robotnicy wykwalifikowani	41	17	29	13	82
Robotnicy niewykwalifik.	42	12	26	21	42
Rolnicy	44	11	25	20	33
Pracujący na własny rach.	43	11	40	6	55
Bierni zawodowo					
Renciści	25	8	25	42	101
Emeryci	29	17	19	34	179
Uczniowie i studenci	44	8	34	14	89
Bezrobotni	38	16	17	30	141
Gospodynie domowe i inni	27	29	10	34	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	51	10	20	19	169
społec. właścicieli	44	12	29	15	67
prywatnych i państwa	49	12	30	9	177
sekt. prywat. poza rolnict.	41	16	23	20	42
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	25	21	25	29	136
300-399	43	19	19	20	85
400-599	33	12	21	34	159
600-800	45	13	25	16	148
Powyżej 800 zł	51	10	25	14	153
Ocena własnych war. mater.					
Złe	32	13	24	31	318
Średnie	39	14	22	24	465
Dobre	52	11	25	12	220
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	17	22	31	53
Raz w tygodniu	40	15	20	24	472
1-2 razy w miesiącu	38	15	20	27	142
Kilka razy w roku	39	6	32	22	223
W ogóle nie uczestniczy	44	12	28	16	110
Poglądy polityczne					
Lewica	50	7	27	17	227
Centrum	41	15	25	19	310
Prawica	47	16	21	16	210
Trudno powiedzieć	22	14	21	42	256